

UN NOU MANUSCRIT DE SONATES DEL P. ANTONI SOLER

DANIEL CODINA I GIOL

Recentment he tingut coneixement de l'existència d'una còpia manuscrita de dotze sonates per a tecla del P. Antoni Soler a l'arxiu musical de l'abadia benedictina de Montecassino (Itàlia). Encara que la còpia no porti nom d'autor, ben aviat, després d'una ràpida confrontació amb el *Catálogo Crítico* de tota l'obra musical del monjo d'El Escorial editat pel P. Samuel Rubio,¹ vaig poder constatar que era una col·lecció d'obres del P. Soler. Més encara, vaig constatar que la còpia cassinesa (CASS) era germana de la del ms. de la Biblioteca del Conservatorio de Madrid (BCM) 3/429, no sols pel contingut –a excepció de l'obra de B. Marcello–, sinó també per l'ordre de les obres i per la cal·ligrafia musical.

Les dades codicològiques del ms. no les puc donar ara amb massa precisió perquè no l'he tingut a les mans. Només puc donar les dades que m'han estat trameses per carta des d'Itàlia a partir del monjo bibliotecari del monestir, el P. Gregorio de Francesco, i gràcies a la sol·licitud del G. Ignasi Fossas, de Montserrat, que personalment va fer la recerca. Es tracta d'un manuscrit –crec que no està paginat– amb format 22,5 × 33 cm. A la portada, hi posa: *Dodici Sonate Spagnuole*, i a la primera pàgina diu: *Sonatas de Clavicordio*. La signatura dins la biblioteca és: «Biblioteca Privata, Cass 124, Palch A, núm. 21». Amb tot, actualment ho estan recatalogant tot de nou, però conservaran les dues signatures.

El treball de comparació l'he pogut fer, per una banda, a partir de la fotocòpia de la primera pàgina de cada sonata del ms. CASS i per l'altra banda, gràcies a la descripció del ms. BCM feta per Juan José Rey a «Manuscritos a Música para tecla en la Biblioteca del Conservatorio de Madrid»,² i a l'edició facsímil i transcripció de tres d'aquestes sonates feta pel mateix Juan José Rey.³

1. Antonio Soler. *Catálogo Crítico*. Instituto de Música Religiosa de la Diputación Provincial de Cuenca, 1980.

2. *Revista de Musicología*, 1978, vol. I, p. 221-233.

3. P. Antonio Soler. *Tres sonatas para clave*. Seminario de Estudios de la Música Antigua, Madrid, 1979.

Per tant, no he tingut a les mans cap dels dos manuscrits i no he pogut estudiar ni el paper, ni la forma ni composició material dels manuscrits. Per aquest motiu no es pot aventurar cap hipòtesi sobre quin dels dos depèn de l'altre.

Al marge de la importància històrica de la notícia en ella mateixa, el que ara voldria destacar és, d'una banda, la sorprenent i incomprensible omisió de quatre d'elles en l'edició general de les sonates solerianes feta pel P. Rubio,⁴ i d'altra banda, pel que fa a algunes sonates, la desconexió que hi ha entre el que diu el *Catálogo Crítico* i el que en realitat porta l'edició que no sempre coincideixen ni es corresponen. En efecte, quan el P. Rubio parla del ms. BCM en el *Catálogo Crítico* diu que són dotze les sonates que conté, però ja en la catalogació que fa de les sonates per *incipits*, només en posa onze, oblidant-se de la primera. I quan fa l'edició de les sonates, d'aquestes onze –tot i posar-ne l'*incipit* musical i especificant en el *Catálogo Crítico* en quin dels volums estan publicades– en deixa tres sense publicar.⁵ Però encara hi ha més: en la *Nota del Editor* que escriu Juan José Rey en presentar les tres sonates del P. Soler que edita (vegeu la nota 3), diu textualment: «Fue el P. Samuel Rubio quien me hizo caer en la cuenta de que tres de las sonatas contenidas en el volumen (del Conservatori de Madrid) eran inéditas y, además, interesantes: las que llevan los números I, V y IX». Però, ni l'un ni l'altre no es van adonar que la núm. XII, en sol menor, tampoc no està editada. Així, ja no són tres les sonates no editades d'aquest ms. pel P. Rubio, sinó quatre.

Aquest lapsus possiblement li va passar al P. Rubio pel fet de no considerar el ms. BCM –única còpia que es coneixia aleshores– com un conjunt homogeni. De fet, quan inclou les sonates dins el *Catálogo Crítico* no les posa ni seguint ni respectant el mateix ordre en què es troben dins el ms. La descoberta d'aquesta nova font, la de Montecassino, fa més evident la unitat del conjunt. Hi ha, però, altres indicis i proves que evidencien una col·lecció homogènia i amb personalitat pròpia: de primer constatem que les sonates s'agrupen de dues en dues per tonalitats dins l'ordre que tenen en els dos manuscrits, i en segon lloc es constata que, llevat de la primera sonata i l'onzena, com veurem tot seguit, fins ara no s'ha trobat cap altra còpia de les altres sonates fora del conjunt. També es pot remarcar l'afinitat entre elles per les característiques formals que contenen, cosa que pot indicar que van ser compostes de manera seguida.

Encara hi ha un altre aspecte a tenir en compte: les edicions impreses de J. Nin. Com és sabut, aquest autor va editar dos quaderns amb sonates del P. Soler i altres autors ibèrics.⁶ En aquests quaderns Nin publica nou de les dotze

4. Fins al moment actual, han aparegut set volums de sonates publicats per Unión Musical Española (Madrid) entre els anys 1957 i 1972. El P. Rubio tenia previst editar encara un altre volum.

5. D'aquesta dicotomia entre *Catálogo Crítico* i edició en parla Maria Ester Sala en el treball «D. Scarlatti - E. Granados: Noticia sobre la localización de un manuscrito de tecla extraviado» publicat en el *Livro de Homenagem a Macario Santiago Kastner*, Fundação Calouste Gulbenkian, Serviço de Musica, Lisboa, 1992.

6. *Seize Sonates Anciennes d'Auteurs Espagnols*, Publiés par première fois [...] l'an MCMXXV, Editions Max Eschig, Paris, i *Dix-sept Sonates et Pièces Anciennes d'Auteurs Espagnols*, Deuxième Recueil, Max Eschig, Paris, 1933.

sonates del quadern BCM –ja que aquest ms. havia estat propietat de Nin abans d'anar al Conservatori de Madrid–, que són: II, III, IV, VI, VII, VIII, X, XI i XII, per tant, deixa de publicar la I, V i IX, que són, curiosament, les que el P. Rubio tampoc no publica.⁷

Cal afegir encara, que la primera sonata del recull ha aparegut en un ms. de la Biblioteca de Catalunya –signatura M. 1964– el qual, durant anys, havia estat extraviat i havia estat a les mans d'Enric Granados, segons ho demostra Maria Ester Sala.⁸

Com a resum i per veure més clar tot l'entrellat editorial de les sonates, poso a continuació, en sinòpsi, la llista completa de les dotze sonates del P. Soler i els diferents llocs on es troben esmentades i editades.

Sonates	Rubio, cat.	Rubio, edic.	Nin	Rey
Sonata I	–	–	–	×
Sonata II	×	×	×	–
Sonata III	×	×	×	–
Sonata IV	×	×	×	–
Sonata V	×	–	–	×
Sonata VI	×	×	×	–
Sonata VII	×	×	×	–
Sonata VIII	×	×	×	–
Sonata IX	×	–	–	×
Sonata X	×	×	×	–
Sonata XI ¹	×	×	×	–
Sonata XII	×	–	×	–

1. Rubio esmenta en el *Catálogo Crítico* una altra còpia d'aquesta sonata en un ms. de la Biblioteca del monestir de Guadalupe (Càceres).

Com a conclusió podem establir uns quants punts:

1. La nova còpia CASS ens fa veure l'homogeneïtat d'aquest conjunt de dotze sonates i que, a partir de les dues fonts manuscrites, es pot fer una bona edició crítica d'aquest petit corpus solerià.

2. Aquesta edició, respectant l'ordre i la numeració de les sonates en els manuscrits, ompliria la mancança editorial de què són objecte fins al moment present.

3. El difícil entrellat entre el *Catálogo Crítico* i l'edició general de les sonates de Soler, que queda palès en aquest curt examen, fa més urgent i necessària una revisió total tant del catàleg general de les sonates com d'una nova edició crítica.⁹

7. Cal recordar que el P. Rubio tampoc no publica la núm. XII.

8. *Op. cit.*

9. Vegeu el meu treball «La sonata 40 del P. Antoni Soler, segons l'edició de S. Rubio. Revisió crítica de les seves fonts manuscrites» a *Anuario Musical*, 46, 1991, p. 195-202.

Al terme d'aquest treball, vull agrair mol sincerament a Maria Ester-Sala totes les orientacions i dades que m'ha facilitat sobre el tema sense les quals hauria estat molt més difícil dur-lo a terme.